

Prvi hribolazci na Triglavu v dōbi 1778. do 1837.

Spisal Fr. Orožen.

»Gori gori na planine
Misel vsaka mi leti,
Gori mi iz te doline
Duša moja hrepeni!«
Pagliaruzzi.

loveško srcé sosebno hrepení po ónih višinah, katere se vzdigajo kot vrhi in stolpi skozi gosto ozračje v neizmerno vsemirje, in Stvarnik sam si je izbral take višine, da se je razodel človeštvu. Kdo se ne spominja še iz otroških let Ararata, gore Hor in Sinaja? Nehoté se torej vprašamo, zakaj takó željno hrepenimo po višavah? Tega spisa namen ni do cela razmotrivati tega vprašanja; omeniti hočem le nekaj toček. V gorah imajo rudnine svojo domovino; njih vznožje se ponáša s prostranim žitnim poljem in z vinogradi; v srednjih višinah nahajamo cvetične preproge bujnih travnikov in hladno gozdno senco; ob robu strmih vrhov pa še zelené naših planin cvetoče livade, katere obkroža večni sneg in led. Tukaj izvirajo v ledniških razpoklinah in v izpodnebnih močah mnogobrojni deroči hudourniki in se končno združijo v veletoke, nesoč oddaljenim nižinam svoj blagoslov.

Višine imajo čistejši vzduh; v njem dihamo prosteje in živimo živahneje. Kdor je bil kdāj na gori, ko je gosta megla po več dnij pokrivala ljubljansko polje, divil se je krasnemu razgledu po vrhah, kateri so se dvigali nad širim meglenim morjem.

Kdo še ni opazoval krasnega prizora, ko se goré žaré v večerni zarji, ko že v ravnini

„Rož'ce glav'ce so nagnile,
Ptice v gozdu potihule,
Mrak ogrnil je zemljó.“

In ko se v ravnini jedva svita, že se zlaté gorski vrhovi v jutranji zarji. Res lahko zavidamo planinarja, kateremu

„... prvo solnce zablišči,
Ko zajde, njemu še svetli.“

Gore so tudi pradomovina gozdov, mnogih rastlin in živalij. Toda v gorah je takisto prvotni dom národov, ki so šele potem posedli ravnine. Nahajamo torej že v praveku človeškega rodú povoda dovolj, da takó željno hrepenimo po gorah.

In prav slovensko zemljo je Stvarnikova roka obdarila toli bogato, da se ne čudimo pesnikom, kateri takó navdušeno opevajo slovensko domovino. Slovenske pokrajine se ponašajo s planinami, katere imajo po izredni krasoti toliko moč, da prihaja nanje mnogo tujcev iz daljnih krajev. Drugje zopet goli Kras

„... v spodnji svet
Svoja čuda vabi zret“.

Ko je bilo hribolastvo med Slovenci še v povojih, mislili so že nekateri možjé, kakó bi dospeli na najvišje vrhove naših planin. Najvišji vrh na Slovenskem pa je 2864 m visoki velikan Triglav, kateri se vzpenja iz kamenitega morja slemen, prepadov, dolov in planin s tremi vrhunci nad majhnim lednikom. V prejšnjem stoletji že je bilo nekaj srčnih móž domačinov, katere je gnala navdušenost za prirodne krasote in bisere naših planin na najvišji slovenski vrh, kjer »prot' jasnemu nebu kipí velikan«. ¹⁾

Kolikor je doslej znano, bil je ranocelnik Lovro Willonitzer iz Starih Fužin prvi hribolazec, kateremu se je posrečilo splezati na Triglavov vrh, in sicer leta 1778. Spremljali so ga lovec Božič in rudarja Matevž Kos iz Jereke in Luka Korošec iz Gorjuš. Dné 24. avgusta odrinejo s Starih Fužin in dospó tistega dné do planinskih koč na Velem (Belem) polji. Naslednjega dné preiskavajo pot na Zeleni plaz ter dné 26. avgusta zarano odpotujejo in po peturni težavni hoji dosežejo Zeleni plaz, kjer je lep in hvaležen razgled in velik prepad. Potem hodijo po Krederci jedno uro in pridejo pod vrh triglavski. Tukaj pa spremljevalci malone obupajo, a Willonitzer jih navdušuje, in potem plezajo po severnem obronku dalje ter srečno dospó ob krasnem vremeni na najvišji vrh. Willonitzer poroča, da je na vrhu prostora približno za 50 ljudj; a nikjer ni našel sledú, da bi bil sploh že pred njim kdo na Triglavu. Potem vdolbejo svoja imena v dve pečini ter se po dveurnem odmoru napoté nizdolu; zaznamenujejo pot ter še tistega dné srečno dospó domov.

Leta 1779. poskuša Willonitzer s profesorjem Hacquetom in Matevžem Kosom zopet priti na Triglav. ²⁾ Ko pa pridejo do previ-

¹⁾ Valvasor ne pozná Triglava in imenuje najvišji vrh Krmo. Florijančič ima na svojem zemljevidu Krmo in Triglav (Terglou). Tudi H. G. Hoff imenuje „Terglou“ v svojem delu „Gemälde vom Herzogthume Krain“. Najbrž ima gora imé po staroslovanskem bogu Triglavu, kateri je bil bog zraka, zemlje in vode.

²⁾ Baltazar Hacquet se je porodil leta 1739. ter je bil doktor filozofije in zdravilstva in c. kr. rudniški svetovalec. On je za Kranjsko zaslužen mož in je bil nekoliko časa profesor anatomije, kirurgije in babištva na ljubljanskem liceji. Spisal je med drugim „Mineralogisch-botanische Lustreise von dem Berge Terglou in Krain zu dem Berge Glockner in Tirol 1784“.

seče stene pod vrhom, Hacquet ne more dalje, zmeri višino, in potniki se vrnejo preko Velega polja v Bohinjsko Bistrico. Leta 1784. pride Hacquet s Starih Fužin čez Ravno polje, Kopačko, Sleme, Tolstec na Velo polje in drugega dné čez Prode na Mali Triglav. Tudi leta 1788. je šel omenjeni pot, ne da bi dosegel najvišji vrhunec.

Leta 1790. pripleza nadplavžar Žerovnik s starim vodnikom Kosom in ribičem Nacnijem na Véliki Triglav, kjer zabijó v kamenito razpoko nekaj bakrenega denarja za spomin. Leta 1792. stavi lovec divjih koz v službi pri grofu Vincenciji Thurnu v Radovljici, da spleza o mraku na Véliki Triglav; stavo tudi dobí. Na vrhu zažgè otep slame in nekaj drevesnega lubja. Med 8. in 9. uro zvečer opazijo fužinarji v Bohinjski Bistrici ogenj na Triglavu in tudi vidijo, kakó se lovec z gorečo plamenico vrača z vrha. Ta predrzni hribolazec pa je pozneje na menj nevarnem mestu nesrečno padel in se ubil.

Leta 1792. je bil drugič na Triglavu nadplavžar Žerovnik s starejšim in mlajšim Kosom in z dvema rudarjema iz Gorjuš.

Naš slavni pesnik Valentin Vodník je poskusil leta 1795. priti na Triglav. Bil je tedaj duhovnik na lokaliji v Koprivniku ali Gorjušah. Tukaj se je seznanil pod vodstvom svojega pokrovitelja in prijatelja barona Žige Zoisa z rudninoslovjem. Prepotoval je najlepše kraje na Kranjskem in nabiral rudnine za Zoisovo zbirko. Potujočega na Triglav, spremljali so ga grof Frančišek Hohenwart, sloveči propovednik Jožef Pinhak in znani vodnik Kos. Vodník pravi sam o tem potovanji: Dné 14. avgusta smo dospeli s Koprivnika v devetih urah na Velo polje. Dné 15. smo šli čez Sterišico med Krmo in Triglavom na Kredercó. S te višine smo videli Tržaški zaliv, tirolške in švicarske gore. Na Kranjskem se vidijo na prosto okó Golovec, Sava, Ljubljansko polje, Krim in Snežnik. Ob 11. uri smo zopet odšli s tega kraja in se vrnili proti domu. Torej Vodník ni došel do najvišjega vrha orjaškega Triglava, o katerem pravi v »Véliki pratiki« za leto 1795.: »Triglav leži med Bohinom in Bolcem ter je najmenj 1400 sežnov visok ino jeden najvišjih hribov v Evropi. Iz njega vrha se vidi na Tirole, Hrvatsko in v Benetke. Mornarji ga na Beneškem morji najpoprej zagledajo, kader se proti naši deželi peljejo ino ga dobro poznajo po imeni.« Tudi v odi »Na Vršaci« se spominja slovenskega velikana:

»Tja pogledaj na višave,
Kjer Triglav kipí v nebó,
Štej snežnikov goličave,
Kar drží najdelj okó.«

Sploh je bil Vodník vnet hribolazec. Baron Zois mu piše: »Bil sem res presenečen, ko sem zvedel, da ste romali po težavnem poti na Véliki Rog in Malí Triglav in v kraje velikega vrha nad Ledino, na še malo znano Krederco i. t. d. Zeló sem zadovoljen z zbirko, katero ste prinesli s seboj.« V drugem pismu Zois zahvalja Vodnika, da je spremljal na Triglav Hohenwarta in Pinhaka, katera sta bila kàr očarana od tega potovanja.

Za prej imenovanimi je bil pač srednjevaški kapelan Jakob Dežman s svojim bratom Janezom prvi na Triglavu, in sicer dné 2. septembra leta 1808. Dežman piše o tem potovanji svojemu nekdanjemu učitelju Valentinu Vodníku med drugim: »Drugega septembra ob pol najsturni dopoldne sem prišel z vodnikom Antonom Kosom po trinajsturni hoji na Triglav. Ob lepem vremeni je plezanje na Triglav truda vredno, a tega dné ni bilo lepo. Izgubil sem klobuk, kateri se je kotal proti Krmi. Ker ni bilo posebnega razgleda, mislili smo skoro na vrnitev. V spomin smo postavili na vrhu štiri čevlje visok stolp, v katerega sem zapičil svojo palico. Sedaj pa smo hiteli nizdolu, ker se je moj vodnik bal strele. Tudi moj brat Janez je bil z mano. Prepričal sem se, da bi se dal najnevarnejši del pota ob majhnih troških popraviti z vrvmi, katere bi se pripele na žeblje, v skale zabite. Dné 23. t. m. je bil baje tudi duhovnik z Goriškega na Triglavu.« Ta duhovnik pa je bil bržkone Valentin Stanič. — Nikakih poročil nimamo o bratih Mooru iz Celovca, katera sta bila z nekaterimi prijatelji na Triglavu.

Dné 21. septembra 1808. leta je bil na Triglavu slovenski pisatelj, tedanji kapelan in poznejši goriški kanonik Valentin Stanič. V svojem dnevniku popisuje to potovanje na 44 tesnopopisanih stranéh. Šel je čez Podbrdo v Bohinj, Srednjo vas in na Velo polje. Od tu proti Malemu Triglavu, kjer pa vodnik ni hotel iti dalje ter je Staniča pregovarjal k povratku. Ko pa hoče Stanič sam dalje, udá se vodnik ter gré ž njim. Najsi je Stanič že mnogo potoval po planinah, zlasti po Salzburškem, vrtelo se mu je venderle v glavi na opasnih mestih in zeló mu je nagajal jug. Kàr ugleda ves presenečen kameniti stolp, katerega sta postavila na vrhu brata Dežmana. Ali Triglav je bil v megli, torej tudi ni bilo kàj razgleda. Hud mraz, megla in veter prisilijo Staniča, da skoro odide s Triglava, kateri je bil brez snegá. Na Malem Triglavu pa začnè močno snežiti, in v gosto meglo zakrita dospeta potnika zopet po zeló nevarni hoji na Velo polje, od koder se vrneti v Srednjo vas. Stanič je barometerski zmeril Triglavovo višino.

Stanič je bil slaven turist in je vedno premišljal, kakó bi dospel na najvišje vrhove naših planin. Bil je n. pr. prvi na Kaninu. Leta 1799. je splezal na 3800 *m* visoki Vélíki Klek (Grossglockner), a pred njim je bil že na vrhu grof Hohenwart, kateri je zasadil visoko jelko. Stanič pravi: »Ko sem prišel na vrh hriba, videl sem, da me je misel prevarala. Ugledal sem ondu vsajeno jelko; to je bilo gotovo znamenje, da je bil že nekdo pred mano tukaj. To me je ujezilo — grem in splezam po drevesi gori do čopa, da sem bil vender še više, nego óni, ki je bil pred mano na gori.« Popisal je svoje potovanje na Triglav in poslal spis za »Novice« dr. Bleiweisu leta 1847. malo pred svojo smrtjo. Ta spis pa menda še ni v celoti objavljen. —

Stotnik Bosio je našel leta 1822. na svojem čudovitem potovanji na Triglavu v razpoklini zamašeno steklenico, v kateri so bili trije popisani listki. Prvi listek slove: »Sem bil tako korajžen, to pismice naj tukaj ostane, nikar ga ven ne vzemi, narvečje moje veselje je na gorah. Joannes Dežman, kaplan na Jesenici, dan 8. avgusta 1809.« Drugi listek (nemški): »Po Hacquetu sem jaz tretji, ti čitatelj bodeš četrti, uživaj trenutek, zakaj v tem življenji ga ne pridobiš več. Franz W. Sieber, rastlinoslovec iz Prage, dné 22. julija 1812.« Tretji listek: »1. avgusta 1820. Simon Pfeiffer kaplan iz Srednje vasi.« Simon Pfeiffer je bil le na Malem Triglavu, njega spremljevalca Vrban Hodnik in nekov mož iz Koprivnika pa na Vélíkem Triglavu, kjer je bil nad jeden seženj visok sneg. Baron Karol Zois je hodil leta 1819. dotlej novo pot iz Mojstrane v Krmo in čez sedlo na Krederco, toda prišel ni na vrh Triglava.

Najznamenitejše pa je bilo potovanje stotnika Bosia na Triglav leta 1822. Z desetnikom Janezom Rothemmelom in sedmimi kmeti odide dné 4. julija iz Srednje vasi ter dospè dné 6. julija ob 9. uri dopoldne po mnogih težavah in vremenskih neprilikah na Vélíki Triglav, kjer so imenovani kmetje že nekaj dnij prej postavili drog in piramido za merjenje na triogelnike. Stotnik je bil zeló srečen, da je dosegel svoj namen, po katerem je hrepenel že takó dolgo. Izvestno pa ni nikdar več pozabil grozne noči od dné 5. do 6. julija, ker je hribolazce presenetila strašna nevihta. Bosio pripoveduje o tej strašni noči blizu to-le:

»Bučala je močna burja, nebó so zatemnili težki črni oblaki, in močno je deževalo. Na povratek po groznem poti sedaj ni bilo misliti, in ni mi kazalo drugega nego prenočiti na vrhu. Bilo je ob peti uri popoldne, ko sem si priredil za prenočišče notranji del piramidin. Zagrnem jo z deli svojega šatora in z velikim kosom povoščenega platna.

2*

Moji spremljevalci so večinoma že pobegnili, le jeden z mojim zvestim desetnikom je še ostal. Zona nas je izpreletavala, ko smo poslušali grozno tulenje divjega viharja, ki je s sovražno silo butal ob naše stanovanje. Prihajajoče grmenje pomnoži naš strah; strele švigajo okrog nas, in zdajci trešči v piramido. Takoj planem iz dozdevnega zavetja v temno noč. Iz doline navzgor prihajajo črni oblaki, zamolklo grmeč, -razsvetljeni od bliska, in sedaj trešči v drog, sedaj zopet v piramido in pečine.

Zona me izpreletuje, ko gledam nizdolu. Bil sem prepričan, da mi ni rešitve sredi nebrojnih elektriških tokov. Odtod! bila je moja jedina misel. Iskreno vzpodbujam svoje sotrpine na beg. Ali moj zvesti vodnik me prepriča, da je beg nemožen, češ, da bi se v tem razmerji na poti po slemeni izvestno ponesrečili; tukaj pa nam morabit venderle prizanese smrt.

Kaj nam torej storiti? Udajmo se grozni usodi! Tesno se objamemo na tleh v piramidi ter se držimo, da skupaj umremo, ako je to božja volja. Kàr nas zopet razprši strela. Bil sem še zavesten, a desetnik je kazal kakor besen na svoja usta, in ob vednem bliskanji sem zapazil, da ima na čelu vžgano znamenje. Kličem vodnika na pomoč, a ta leži nezavesten zraven mene. Drgnem ga in oblivam z vinom ter ga zopet obudim; polagoma si opomore. Desetnik pa samó bebljá in šele čez nekoliko časa zopet izpregovori.

Iz nova udari strela in nas vse omami. Ko se zavem, utrgam od šatora kos platna, skočim iz zavetja in za mano skočita moja tovariša. Vržemo se v majhno globel med skalovje in se zakrijemo s platnom, da ne bi videli groznega položaja. A tudi semkaj udari strela, omami me in oprasne po glavi in levem lici. Strašno sem zatulil, kakor mi je pozneje pravil tovariš. Po tem prizoru pobegne še ostali vodnik, ko naju je zarotil, da bi odšli s tega mesta. Ali preveč sem onemogel in nisem mogel hoditi, zvesti desetnik pa ni hotel od mene. Torej tudi zadnji vodnik me je zapustil! Ne da bi se ozrla za njim, držala sva se krčevito. Nevihta v jednomer razsaja, nebrojne strele se družijo v ognjeno morje, in strašno grmenje se razlega ob pečinah. Novi elektriški udarci se dotikajo telesa; kàr obleka zagori in premočna luč nama jemlje pogled. Liki goreča mrliča pobegneva s tega mesta in si trgava obleko z života. Strmoglaviti se hočeva in tesno združena skočiti v grob, kàr nama blisek razsvetlí žareči prepad, in od strahú omamljena padeva zopet na tla ob strmini.

Ne vem, koliko časa sva ležala ob skrajnem robu brezdanje globine in kakšna čustva so naju obhajala. Samó to vem, da je okrog

naju švigalo na milijone strel, katere so kàr tekmovala, in da so padale strele takó gосто kakor velika ploha. — Hipoma pa prestane ta prizor, in le v dalji še vidiva blisek in slišiva otlo grmenje. Skoro se prikaže mesec na sinjem nebu, vlije nama tolažbo in okrepi bolno dušo, katera je to noč strašno trpela in ni bila zmožna prebiti rešilnega izpremina moje usode. Vender je bil ta trenutek najsrečnejši mojega življenja. To je bilo opolnoči; toda ostala sva na tem mestu do treh zjutraj. Lezla sva vznak, da sva vstala, zakaj noge so nama visele ob prepadu nizdolu. Srečno vstaneva, na vrhu pa s hvaležno svetimi čustvi pogledava kvišku k Stvarniku. Jasno jutro nama omogoči velikanski razgled, osrečuje in ojači mi potrtega duhá.

Vender tudi najino veselje ni bilo neskaljeno. Ko se približam piramidi, da postavim merski stroj, ugledam zadnjega vodnika v piramidi od strele ubitega. Pretreslo me je do dna duše, in hvaležno sem se zopet ozrl proti Vsegamogočnemu, da sem še za časa odšel od piramide. Zmerim še poleg dveh drugih vrhov Triglavovo višino, a telesne in duševne bolečine prejšnje noči me premagajo in utrujen se zgrudim. Ob osmi uri je prišlo na vrh šest ubeglih kmetov, kateri so na Konjšici v planinskih kočah vedrili in prenočili. Kmetje zavijó mrliča v moj šator, in vsi se napotimo nizdolu — a s kakšnimi čustvi! —

Nastopna leta sta bila na Triglavu župnik Karol Žerovec iz Žir leta 1824. in dvorni svetovalec Käferstein iz Halla pri Lipskem s srednjevaškim kapelanom Janezom Šemuo; leta 1828. Frančišek pl. Rosthorn in major Maurer. Ta odrineta dné 17. julija 1828. iz Bohinjske Bistrice. Bilo jih je šest hribolazcev z dvema vodnikoma in petimi nosači. Iz Srednje vasi gredó čez Lokanco, skozi gozd na ljužnem obronku Tolsta in dospó zvečer na Konjšico, kjer prenočé. Ob pol treh zjutraj zopet odrinejo ter hodijo sedaj po produ, sedaj po starem snežišči, sedaj zopet po kamenitih ploščah in pridejo zelo utrujeni do navpičnih sten Malega in Vélikega Triglava. Pri »Triglavovih vratih« najdejo pritlično potočnico, katero je najprej opazil Hacquet na svojih potovanjih. Po petinpolurnem utrudnem plezanji dospó na Mali Triglav. Čez greben so lezli in ne jahali, ker je to baje menj nevarno. Na Vélikem Triglavu še najdejo Bosijev drog in ostanke óne nesrečne piramide. Imeli so prekrasen razgled, kar je pri hribolazcih napravilo velikanski vtisek. Rosthorn pravi, da se javajlne najde na svetu tak razgled, in ga opisuje na široko. Nad vse zadovoljni se vrnejo po tistem poti v dolino.

Frančišek pl. Hermannsthal je dné 4. avgusta 1831. leta odpotoval iz Starih Fužin v družbi barona Antona Zoisa, gubernijalnega koncipista Karola Steinböcka, bogoslovca Leopolda Thanauserja in štirih vodnikov. Hodili so čez Voje, Vrtače, Grintovco, Konjsko planino na Velo polje, kjer so prenočili. Od ondot odrinejo dné 5. avgusta ob četrti uri zjutraj in si pripnó krampeže, Zois pa ima le dobro podkovane čevlje. Pot jih vodi ob vzhodni steni Malega Triglava, na katerega pridejo zelo utrujeni v jedni uri. Rosthorn pravi o tem delu pota: »Komur se pot na Mali Triglav le količkaj zdí opasen, ne hodi nikakor dalje; vrniti bi se moral, ne da bi dosegel svoj namen.« Težaven je bil pot čez greben, a vender so srečno dosegli vrh Vélikega Triglava. Tudi Hermannsthal méni, da ni iz lepa na svetu lepšega razgleda. A tudi če bi bilo slabo vreme, tolaži naj turista misel, da je sam spoznal velikana in si pridobil veliko izkušnjo. Družba je ostala le deset minut na vrhu in se vrnila čez Triglavova vrata in po velikem snežišči na Velo polje ter je bila še tistega dné ob osmi uri zvečer zopet v Starih Fužinah.

Leta 1832. je bil Steinböck drugič na Triglavu in ž njim aktuar Gritzner, konceptni praktikant Karol pl. Gold in prezidijalni kancelist Jurij Nepočitek, kateri je popisal potovanje v časopisu »Illyrisches Blatt«. Družba je odšla iz Starih Fužin s štirimi vodniki in prišla po večkratnem počitku v petih urah na Velo polje, kjer so bili zvečer prav veseli in kjer so prenočili. Drugega dné so odšli po znanem poti in z znanimi težavami dalje na Triglav. Razgled je bil prekrasen, toda ker niso imeli dosti krepil, odšli so skoro z vrha. O povratku pravi N.: »To je bila huda naloga. Če se spuščáš nizdolu, naprej gledaje po strmini, vidiš vedno prepade pred sabo. Če se pa obrneš, vidiš, iskaje opirališč, globočino naopak, in to pro-vzročuje vrtoglavico. Tu potrebuješ pomoči vodnikove, zlasti pa tam, kjer se strmina Vélikega Triglava dotika srednjega grebena, in tu so vodnikove pestí stopnice, na katere stopaš. Priporočal bi močne vrvi i. t. d.« — Po večurni hoji so prišli na Velo polje in se po kratkem odmoru napotili v dolino ter zvečer dospeli v Stare Fužine.

Leta 1832. sta bila tudi na Triglavu Leopold Kiener iz Ljubljane in Janez Marčič iz Bohinjske Bistrice. Leta 1833. so pa splezali na Triglav ljubljanski zdravnik dr. Miha Tušek, dunajski zdravnik dr. Rajko Melzer in konceptni praktikant Vincencij Sevnik. Tudi Tušek je opisal potovanje v časopisu »Illyrisches Blatt«. Odšli so čez Železnike, Sorico in Bohinjsko Bistrico v Srednjo vas. Tukaj najamejo za vodnika starega Kosa, kateri je na tem potovanji

triindvajsetič splezal na Triglav. Drugi vodnik je bil Jaka Soklič, nosač pa cerkvenik Matija Zupanec. Hodili so čez senožeti in mimo jugovzhodnega obronka Tolsteca na Velo polje (Tušek piše Welopolle). Prehod z Malega Triglava na Véliki Triglav se mu je zdel soseбно nevaren, in na tem mestu so lezli po vseh štirih. Zdajci pa se raztogotí stari Kos in jih ozmerja kakor bedake, da se spuščajo v takšno nevarnost. Cerkenik pa reče: »Ko bi bil prej vedel, da bode taka, bil bi vender šel k izpovedi.« Pogum in vztrajnost jih pa končno venderle dovede po blizu peturni hoji na Triglav. Razgled je bil izredno lep. Na vrhu pa je ležal visok sneg, in v kameniti piramidi so našli steklenico z listki, na katerih so bila zapisana imena ónih hribolazcev, kateri so od leta 1828. počenši dospeli tja. Tušek pravi, da mu ni mogoče popisati velikanskega vtiska, katerega je dobil na Triglavu. Bili so pol ure na vrhu, ko so se zmirom gosteje zbirali oblaki, in jih je stari Kos opominjal, rekoč: »Sedaj pa le nazaj, utegne kàj priti.« Povratek jim ni bil težak in ob 11. uri so bili zopet na Velem polji, od koder so se vrnili čez Vrtačo, Grintovco in Voje v Stare Fužine.

Zadnji v vrsti našega razmotrivanja je sloveči rastlinoslovec in kustos ljubljanskega muzeja Henrik Freyer, porojen Idriččan. Ta učenjak je mnogo potoval po Kranjskem in bližnjih pokrajinah ter je vsekakor jeden prvih hribolazcev tedanjega časa. Zanimljiv pregled Freyerjevih potovanj nahajamo v njega zapiskih. Počitnice je marljivo uporabljal za mnoga potovanja, da bi si razširil itak veliko prirodoopisno znanje. Takó je n. pr. leta 1834. potoval od dné 9. do 13. avgusta iz Radovljice čez Stare Fužine, Dedno polje, Ovčerijsko, Nigeljne, Jezerce, Pod Kopico na Vršac in čez Velo polje, Stol, Vrtačo in Tolstec nazaj v Stare Fužine.

Dné 9. avgusta 1837. leta odrine iz Mojstrane v Radoljno, kjer se mu pridruži vodnik. Od tod odide čez spodnjo Krmo do planinske kočé na gorenji Krmi, kamor dospè ob poldeveti uri zvečer. Drugega dné odide s štirimi spremljevalci čez snežnike do Triglavovih vrat. Težko plezajo čez Srednji Triglav, kjer Freyer udolbe svoje imé. Dalje pa ga spremlja le sedemnajstletni Simon Poklukar; drugi so zaostali. Pogumno hodita čez greben in ob pol dveh sta na Triglavu, kjer udolbe Freyer véliki *F* v skalo in ujame letečo muho; oddal jo je pozneje muzeju. Freyer zeló hvali razgled, toda ni bilo popolnoma jasno. Mrzel veter je bril, in globoko doli proti Mojstrani se je zbirala nevihta. Zaradi tega odideta že čez pol ure s Triglava. Povratek je bil težaven, in ob pol treh sta bila hribolazca že na Srednjem Triglavu. Kàr se

pa razjasní, in rada bi se vrnila na Triglav, toda bilo je že prepozno. Ob 1/48 je Freyer zopet na gorenji Krmi, kjer prenoči. Drugega dné odide v Mojstrano, in čez dva dni ga že zopet dobimo na Mangertu. S Triglava je Freyer izprožil čez večni sneg rdeče barvano kamenje, čegar sled je dné 12. avgusta našel grof Fr. Hohenwart pri ogljarskih kočah v Vratih.

Leta 1841. je potoval Freyer po Kranjskem v spremstvu saksonskega kralja Friderika Avgusta, s katerim je bil tudi pri izviru Bistrice. Tu je iskal pota čez Cmir na Triglav. O tem poti sodi, da bi bil najkrajši in tudi ne pretežak. — Več o tem znamenitem slovenskem hribolazci pa morebiti o drugi priliki.

Ljubici.

Predraga! Jaz primem peró,
 Poprimem s to desno rokó,
 Da v pismu s teboj govorim,
 Da žalost si ž njim ohladim.
 Na tuje sem moral v vojake —
 Zapustil sem tebe, rojake.
 Ko pišem ti te-le vrsté,
 Mi kápljajo z lica solzé;
 Tja gledam, kjer solnce izhaja,
 Spominjam se našega kraja
 In vzdihne, pozdrave za té
 Pošiljam čez dol in goré.
 Izšlo je že solnce zlató;
 Po gozdu nam ptice pojó,
 Po travnikih rože cvetó —
 Srce pa — bolnó je, bolnó!
 Veselo vse poje, živí —
 Oj, kje si pa, ljubica, tí!?
 Brez tebe pač meni ni petja,
 Ni petja in tudi ne cvetja!

Da srce tolažbe dóbí,
 Natrgal cvetice sem tri:
 Kresníca, glej, prva je bela —

Ljubezen da čisto bi cvela;
 In druga mi roža je rdeča —
 Ljubezen ostani goreča,
 In tretja zelen rožmarin —
 Ljubezni je zveste spomin;
 Prej konec bo vsega svetá,
 Ko neha ljubezen mojá!

Predraga, perut si želím,
 Za hip le, da k tebi zletím,
 Ti enkrat pogledam v obraz,
 In enkrat začujem tvoj glas...
 Takó pa ná, v duhu rokó
 Čez dol in visoko goró,
 Naj pismo te zdravo dobí,
 Naj cvet ti v njem rádot storí!

Na konci besede še té,
 Ki prav iz srcá mi kipé:
 Na nebu pač zvezdice ní,
 Kot tvoje so lepe očí,
 Kje rožica lepša cvetè,
 Kot ti si mi, moje deklè!?
 Oh, več bi kot v morji vodá,
 Po tebi potočil solzá!...

Ivan N. Resman.

